



GÖRÖG KATOLIKUS SZEMLE

Ara: 100 Ft

XX. évfolyam 2. szám, 2009. február

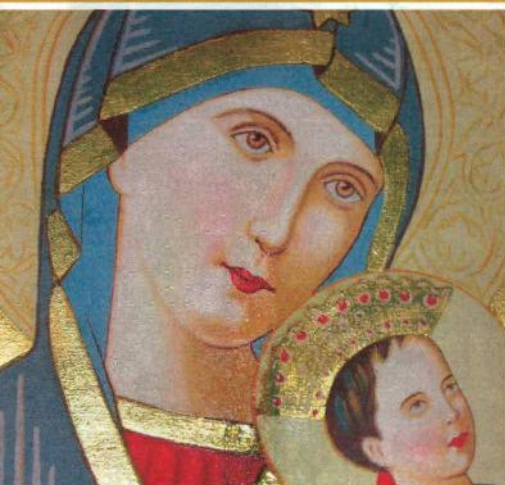
GÖRÖG KATOLIKUSOK LELKISÉGI LAPJA



Vízszentelés Veszprémben



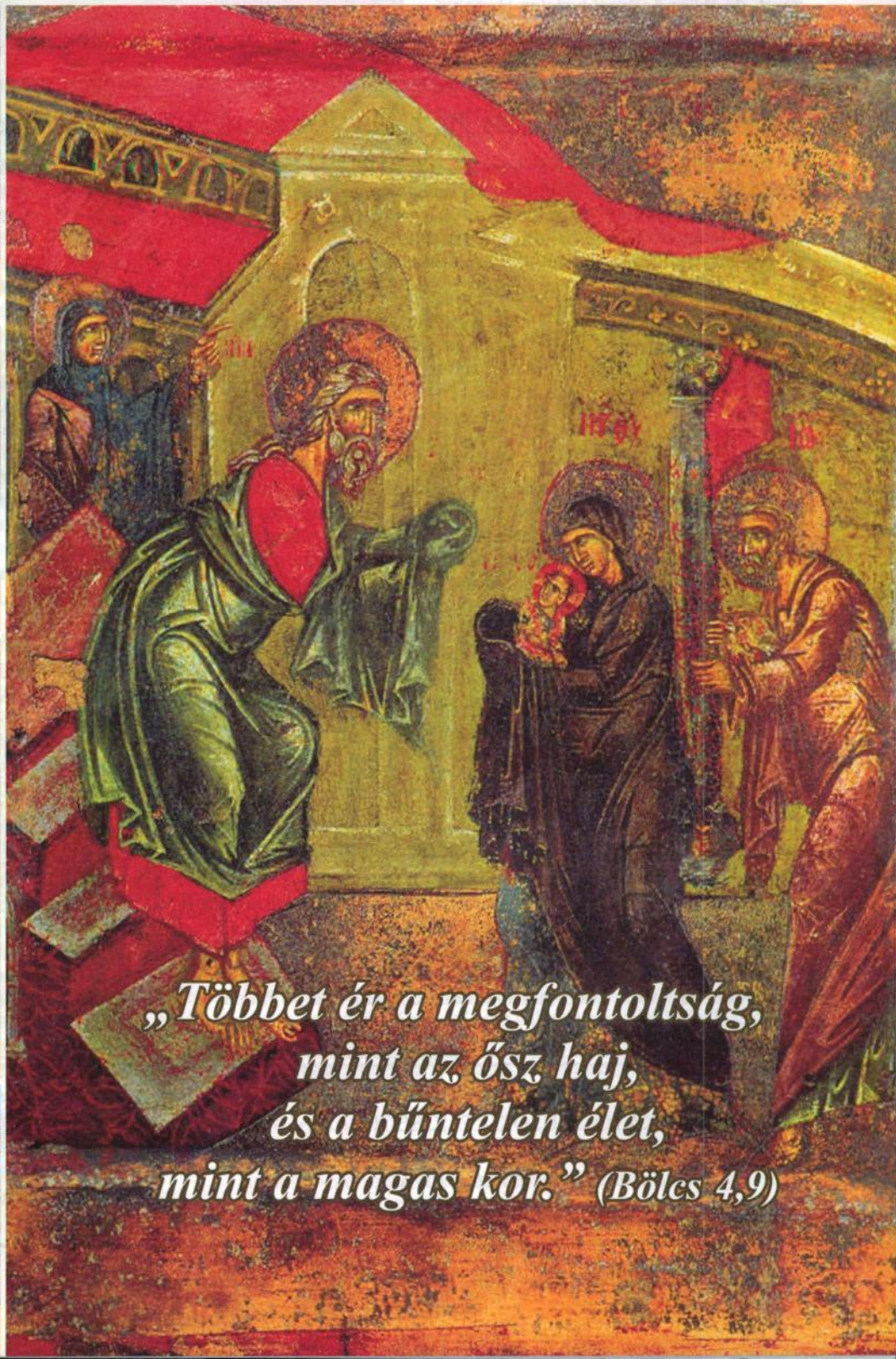
Szirmabesenyői Görög Katolikus Egyházközség



A gyergyószentmiklósi könnyező ikonról



Szeptembertől indul a kántor szak



*„Többet ér a megfontoltság,
mint az ősz haj,
és a büntelen élet,
mint a magas kor.” (Bölcs 4,9)*

A gyergyószentmiklósi könnyező ikonról

Egy évvel ezelőtt, 2008 februárjában kezdett könnyezni a gyergyószentmiklósi Istenszülő ikon. Az elmúlt év folyamán egyházmegyénk sajtótermékeiben nagy érdeklődéssel – és be kell vallanom – némi irigységgel olvastam a hazai zárándokok beszámolóit. A helybeliek elbeszéléseire alapozva többen azt írták, hogy ez az ikon egy „nagyon ritka ábrázolás”, amelyen a „játszó Jézuska” látható. Ezzel kapcsolatban szeretnék néhány pontosítást tenni.

A hozzám eljutott fotók alapján úgy tűnik, hogy a gyergyószentmiklósi kép a bizánci hagyományban az ún. „Szenvedő Istenszülő” névvel illetett ikonok csoportjába tartozik. A képtípus első ismert variánsa a 12. század végén jelenik meg ciprusi freskókon, majd a 15. században egy krétai ikonfestő, Andreas Ritzos működése nyomán nyeri el a mai napig legnépszerűbb formáját: az Istenszülő bal karján ülő gyermek Jézus hátrafordul és a szenvedés eszközeivel (kereszt, három szög) közelítő angyalra tekint, miközben mindkét kezével édesanyja jobb kezének hüvelykujját körülfontva erősen kapaszkodik, jobb lábát pedig fölhúzza, méghozzá oly hevesen, hogy saruja is lecsúszik. Az Istenszülő jobb válla fölött egy másik angyal is föltűnik, aki a szenvedés további eszközeit tartja egy edényben (lándszás, nádat a szivaccsal). Az ábrázolás szentírási alapja Simeon főpápnak az Úr Jézus bemutatásakor elhangzott, Máriának szóló, a szenvedést előrevetítő jövendölése (Lk 2, 34-35). Mivel Jézus isteni természete folytán, akár már gyermekként is előre láthatta jövendő sorsát, ezen a képtípuson a szent hagyomány egészen mély emberi vonásokat mutató festői eszközökkel tárja elének a gyermek első „szembesülését” a rá váró nagy feladattal, a megváltást kísérő szenvedésekkel. Krisztus isteni természetéből fakadó előrelátása, emberi természetének elemi reakcióját váltja ki. A gyermek Jézus tehát ezen az ikonon nem játszik, hanem épp ellenkezőleg, gyermeki módon megijed, és anyjánál keres menedéket. (Egyébként létezik a valóban játszó Jézust ábrázoló ikontípus is.)

A képtípus nem csak Keleten, hanem a nyugati kereszténységben is hallatlan népszerűsége tett szert, méghozzá a „Mindenkor segítő Szűz Mária” címmel. A népszerűség oka, hogy a hagyomány szerint 1498-ban egy kereskedő Kréta szigetéről ellopott egy csodatevő hírében álló Istenszülő ikont, amelyet magával vitt Rómába. Az út során Mária közbenjárásának köszönhetően csodálatosan megmenekült a hajótöréstől, de az Örök Városban hamarosan megbetegedett. Ekkor magához hívatta egyik barátját, megvallotta tettét és arra kérte, hogy az ikont valamelyik templomban helyezze nyilvános tiszteletre. A barát meg is ígérte, hogy így tesz, de feleségének annyira megtetszett a kép, hogy inkább otthon tisztelték. Mária ezért többször megjelent a kislányuknak, és azt kérte, hogy az ikonját helyezték a Santa Maria Maggiore és a San Giovanni in Laterano bazilika közötti félúton álló Szent Máté templomba. A Szűz kérése teljesült, és az ágostonos rendi atyák gondozásában lévő templomba került, ahol egészen 1798-ig maradt. Ebben az évben ugyanis, Róma francia megszállása alatt sok templom lerombolását rendelték el, nem kímélve a Szent Máté templomot sem, de az ikont a szerzetesek magukkal vitték, és különböző helyeken őrizték. A 19. század közepén, a lerombolt templom közelében a redemptorista atyák alapítottak új kolostort, és templomot építettek Szent Alfonz tiszteletére. Hozzájuk

is eljutott a kegykép híre, és tudomást szereztek Mária egykori kéréséről, hogy ti. az ikon a két nagy bazilika között félúton tiszteltessék. Így arra kérték IX. Piusz pápát, hogy a képet helyeztesse az új templomba. A pápa elfogadta kérésüket. Az ikont 1866. április 26-án ünnepélyesen áthelyezték a Szent

Alfonz templomba, majd egy évvel később ünnepélyesen meg is koronázták. Néhány év múlva egy lengyel festő megújította a régi képet, és ebben a formájában látható mai napig. Ez a római ikon is a „Szenvedő Istenszülő” ikonok csoportjába tartozik, a róla készített másolatokat onnan lehet megismerni, hogy az Istenszülő és Jézus fején korona van. Mivel a gyergyószentmiklósi ikonon is láthatók festett koronák, nyugodtan állíthatjuk, hogy a római kegykép másolatával állunk szemben. Ezen nincs mit csodálkozni, mivel a 19. század végén és a 20. század elején a pápák által is nagyon tisztelt kegykép másolatai az egyházi műi-



pari-intézeteknek köszönhetően egész Európában elterjedtek, számos német és francia templomban én is láttam másolatait, ahol nagy tiszteletben állnak. A római kegykép másolatait bizánci jellege miatt, a műintézetek szívesen terjesztették a görög katolikus hívek számára készített berendezési tárgyakon is, bár a hívek nemigen voltak tudatában annak, hogy melyik kegykép másolatát is látják. Így kerülhetett ez a kép valamikor a gyergyószentmiklósi templomba is, bár készítése kora a néhány évvel ezelőtt rákerült nem túl szakszerű átfestésnek köszönhetően nehezen állapítható meg. Egyházmegyénk templomaiban is megtalálhatók a római kép másolatai: szép példája a nyíregyházi templom baloldali kereszthajójában lévő, hordozható Mária ikon; ugyancsak a római ikon egyik variánsa a hejőkeresztúri templom ikonosztázanak Istenszülő alapképe, amelyről bár az angyalok elmaradtak és Mária nem fél-, hanem egész alakosan jelenik meg, a gyermek Jézus mozdulatai és a koronák világossá teszik, hogy mi volt az előkép. A példákat lehetne még sorolni, ami jól mutatja, hogy nem is oly ritka ábrázolással van dolgunk.

Nem gondolnám, hogy túl sok értelme van a csoda „kiváltó okát” firtatni és magyarázatni, mindenesetre figyelemre méltó, hogy a kép titulusa, ti. „Szenvedő Istenszülő”, fizikailag is megfogható, látható formát öltött a könnyek által.

Terdik Szilveszter

SZINAXÁRION

SZENT ONEZIMOSZ APOSTOL – Február 15.

A Szentatya, XVI. Benedek pápa még két évvel ezelőtt, jóval a Szent Pál-év előtt katekézisében hangsúlyozta, hogy a Népek nagy Apostola nem egyedül végezte szolgálatát, hanem fáradozásait és felelősségét megosztotta olyan személyekkel, akikben megbízott. Ők mindannyian arra tanítanak bennünket, hogy miként lehet nagylelkűen szolgálni az evangélium hirdetésének ügyét.

Ilyen volt Szent Onezimosz, sőt Filemon apostol is. A kolosszei Onezimosz eredetileg Filemon rabszolgája volt. Szent Pál Filemonhoz írt leveléből tudunk róla. „Fiamért, Onezimoszért könyörgök” – írja Szent Pál apostol Filemonnak – „akinek bilincseimben adtam életet. Egykor haszontalan volt számodra, most azonban számodra is, számomra is hasznos...” (10.)

Hogy miként távozott el Onezimosz Filemontól, erre csak feltételezéseink vannak. Valószínűleg a szökött rabszolgák esete